

BELEMMERINGEN

voor

PARTICIPATIE EN ZELFSTANDIG FUNCTIONEREN

1. Inleiding

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aanvaardt in december 1993 de *Standaardregels voor Gelijke Kansen voor Mensen met een Handicap*.

Nederland ondertekent in maart 2007 die Standaardregels, hier bekend als *Agenda 22*. Die regels worden ook door de gemeente Leiden als uitgangspunt voor beleid onderschreven.

Bij zowel Agenda 22 als de Wmo is participatie de kern: de burger moet kunnen participeren in de maatschappij en zoveel mogelijk zelfstandig kunnen functioneren.

De Gemeente Leiden heeft volgens de Wmo de compensatieplicht beperkingen¹ in participatie en zelfredzaamheid waar mogelijk weg te nemen zodat de burger kan deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.

In dit document wordt aangegeven welke belemmeringen door mensen met een beperking worden ervaren die participatie en zelfstandig functioneren bemoeilijken.

In beleid van en uitvoering door de gemeente moet zichtbaar zijn dat belemmeringen daadwerkelijk worden weggenomen of worden gecompenseerd.

2. Belemmeringen voor de burger (met een beperking)

Er zijn drie hoofdgroepen van belemmeringen te onderscheiden.

a. *Belemmeringen die zijn verbonden met het zelfstandig kunnen functioneren en eigen verantwoordelijkheid dragen:*

- > gebrek aan adequate informatievoorziening en ondersteuning
- > onvoldoende op de (kwetsbare) burger toegesneden voorzieningen

b. *Belemmeringen die zijn verbonden met het zelfstandig wonen:*

- > te weinig betaalbare woningen
- > aangepaste woningen
- > knelpunten bij hulp bij het huishouden

c. *Belemmeringen die zijn verbonden met deelname aan het maatschappelijk leven op het terrein van:*

- > betaalde arbeid
- > vrijwilligerswerk
- > sport
- > vervoersvoorzieningen
- > bereikbaarheid
- > toegankelijkheid
- > onderwijs

¹ Beperkingen, veroorzaakt door een lichamelijke handicap, verstandelijke handicap, chronische ziekte en/of psychische aandoening. Onder de doelgroep van de Wmo vallen ook verslaafden en dak- en thuislozen.

3. Belemmeringen die zijn verbonden met het zelfstandig kunnen functioneren en het dragen van eigen verantwoordelijkheid

a. Gebrek aan adequate informatieverzorging en ondersteuning

- > Een niet-onaanzienlijk deel van de burgerij is niet of nauwelijks op de hoogte van bestaande regelingen en mogelijkheden.
- > Het ontbreken van teksten in voor de burger te begrijpen taal is een onnodige belemmering. Dat betreft niet alleen verstandelijk gehandicapten, ook de laaggeletterde burger.
- > Veel burgers hebben moeite een weg te vinden in het woud van regelingen en voorzieningen. Zij moeten daarbij worden geholpen. In die hulp wordt niet altijd in voldoende mate voorzien.
- > Met het ouder worden daalt het gezichtsvermogen. Oudere burgers ondervinden belemmeringen door kleurgebruik en lettergrootte.
- > Blinden ondervinden belemmeringen door het ontbreken van gesproken teksten en teksten in braille.
- > Veel werkgevers in het bedrijfsleven, (semi)overheden en organisaties van allerlei soort en grootte zijn niet of onvoldoende op de hoogte van de financiële mogelijkheden. Leidenaren met een beperking én chronisch zieken aan een baan te helpen.

b. Onvoldoende op de (kwetsbare) burger toegesneden voorzieningen

Sinds de invoering van de Wmo heeft de Gemeente Leiden de plicht belemmeringen in zelfredzaamheid weg te nemen en deelname aan het maatschappelijk verkeer mogelijk te maken. De Gemeente Leiden voldoet maar ten dele aan die verplichting:

- > de burger krijgt nog lang niet altijd de op hem toegesneden voorzieningen die hem in staat stellen zijn beperkingen te compenseren. Er wordt nog steeds te veel uitgegaan van beschikbare voorzieningen;
- > aan de keuze voor een PGB zijn veel obstakels verbonden.

4. Belemmeringen die zijn verbonden met zelfstandig wonen

a. Te weinig betaalbare woningen

Steeds meer wordt gestimuleerd zelfstandig te blijven wonen. Opname in een verzorgingshuis wordt zo lang mogelijk ontmoedigd. De verzorgingshuizen worden steeds vaker en steeds sneller geconfronteerd met personeelsproblemen.

Voor jong gehandicapten en ouderen met een beperking zijn in Leiden te weinig betaalbare woningen ter beschikking. Dat geldt ook voor mensen die behoren tot de doelgroepen van de prestatievelen 7, 8 en 9 van de WMO. Het betreft hier een steeds groter wordend probleem.

b. Aangepaste woningen

De Leidse politiek van stimulering zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen én het ontbreken van betaalbare woningen leiden tot aanvragen voor aanpassingen van de bestaande woningen.

c. Knelpunten bij Hulp bij het huishouden

- > Door de herindicatie is bij een aantal cliënten de soort en hoeveelheid ondersteuning en begeleiding teruggebracht. Betrokken Leidenaren hebben het idee

dat daar niets aan is te doen. Zij zijn lamgeslagen mede door de vele negatieve verhalen over de Wmo en maken geen bezwaar met het gevolg dat zij belemmeringen ondervinden te participeren;

- > De zorgvrager wordt belemmerd door de steeds maar andere hulpverleners die niets weten van de individuele situatie.

5. Belemmeringen die zijn verbonden met deelname aan het maatschappelijk leven

a. Betaalde arbeid

- > Voor Leidenaren met een beperking is het niet gemakkelijk aan een baan te komen. Werkgevers uit bedrijfsleven, overheden en organisaties van allerlei aard zijn onvoldoende ingesteld op de wensen en mogelijkheden van mensen met een beperking. Daarnaast zijn werkgevers vaak onvoldoende bekend met de mogelijkheden van geldelijke tegemoetkomingen die aan het in dienst nemen van mensen met een beperking kunnen zijn verbonden. Ook zijn er regelingen zoals het “dagloon” die onvoldoende bekend zijn.
- > De beeldvorming met betrekking tot burgers met een beperking is negatief. Dat heeft voor hen gevolgen voor de toegang tot de arbeidsmarkt.
- > Uitkerings- en uitvoeringsinstanties spannen zich onvoldoende in om Leidenaren met een beperking daadkrachtig naar een betaalde baan te leiden

b. Vrijwilligerswerk

Er ontstaat een steeds groter wordend tekort aan vrijwilligers. Een aanzienlijk potentieel aan vrijwilligers wordt niet benut namelijk:

- > Het steeds groter wordend potentieel aan oudere bewoners van Leiden met veel kennis en levenservaring. Hierdoor gaat niet alleen veel talent verloren maar dreigen die ouderen geïsoleerd te raken én
- > Leidenaren met een beperking maar met kennis, kunde en levenservaring. Vrijwillige arbeid is – net als betaalde arbeid - van groot belang voor gehandicapten. Vaak realiseren zij zich niet wat zij aan kennis en vaardigheden kunnen inzetten
- > Een krachtig vrijwilligersbeleid binnen de Wmo ontbreekt (nog) in Leiden. Het beter faciliteren van vrijwilligersorganisaties zou al een goede stimulans kunnen zijn.

c. Sport

Erica Terpstra, voorzitter van de sportkoepel NOC/NSF, heeft enige tijd geleden een kernachtige uitspraak gedaan:

“Elke vorm van bewegen heeft een positieve uitwerking, niet alleen op lichamelijke ook op mentale gezondheid”

Door het ontbreken van sportaccommodaties, begeleiding en adequate vervoersvoorzieningen kunnen Leidenaren met een beperking niet delen in de mogelijkheden van die positieve uitwerking.

Voor de mentale gezondheid van vooral ouderen is overigens niet alleen bewegen maar ook het beoefenen van denksporten van belang. Aangezien deze sporten dikwijls ook in groepsverband worden beoefend bevordert dit tevens het sociaal functioneren.

d. *Vervoersvoorzieningen*

Burgers met een beperking moeten in staat worden gesteld zo zelfstandig mogelijk alledaagse activiteiten te verrichten, zoals betaalde arbeid, vrijwilligerswerk, boodschappen doen, onderhouden van sociale contacten, sporten en bewegen, recreatieve en religieuze activiteiten, onderwijs volgen, et cetera, et cetera.

De belemmeringen zijn legio:

- > Het openbaar vervoer is niet of nauwelijks toegankelijk voor gebruikers van een rolstoel of rollator. De folders met voorlichting over voorwaarden en uitvoering van vervoer zijn niet duidelijk omdat niet wordt vermeld waar en hoe iets moet worden aangevraagd.
- > Bij de regiotaxi zijn de klachten heel divers. Het niet ophalen op de afgesproken tijd, het langdurig moeten wachten, het niet op tijd komen op de bestemming waardoor kosten en nieuwe afspraken moeten worden gemaakt, de veel te lange rijtijden, het helemaal niet komen ophalen, niet serieus in behandeling nemen van klachten, klachten die met niet ter zake doende dooddoeners worden beantwoord, etcetera.
- > Mutatis mutandis gelden de belemmeringen ook voor het leerlingenvervoer.

e. *Bereikbaarheid*

Alle plaatsen waar maatschappelijke activiteiten plaats vinden moeten via de openbare ruimte bereikbaar zijn.

De belemmeringen zijn vele:

- > ontbreken van aantrekkelijke en begaanbare loopruimte: te smalle voetpaden, oneffen straat- en stoeptegels, laagoverhangende begroeiing, niet of onvoldoende verlaagde stoepranden
- > onveilige oversteekplaatsen
- > ontbreken van natuurlijke geleiding of blindengeleidestroken
- > obstakels zoals uitstallingen, containers, fietsen en auto's op stoepen en op blindengeleidestroken
- > sociale onveiligheid.

f. *Toegankelijkheid*

Voor mensen met een beperking zijn uitermate irriterend en belemmerend:

- > te smalle deuren
- > te zwaar te bedienen deuren
- > het ontbreken van liften en andere alternatieven voor draaideuren en roltrappen
- > zodanig te smalle liften dat die niet met rolstoelen kunnen worden gebruikt. De lift naar CIZ op de Van der Valk Boumanweg is een duidelijk voorbeeld.
- > geen of moeilijk te bereiken toiletten voor invaliden
- > te hoge drempels
- > te steile hellingbanen
- > sociaal onveilige ruimtes.

g. *Onderwijs*

Ouders van leerlingen met een beperking kunnen kiezen:

- > òf hun kind met indicatie voor speciaal onderwijs naar een school voor speciaal onderwijs
- > òf met een leerling gebonden financiering naar regulier onderwijs
- > naschoolse opvang voor kinderen met een beperking ontbreekt.

Veel ouders ervaren problemen om hun kind op regulier onderwijs te plaatsen wegens ontoegankelijkheid van de school en het ontbreken van specifieke deskundigheid bij leerkrachten.

Adviesraad WMO Leiden

12 mei 2009